

Sygn. akt V KK 189/17

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 31 października 2017 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Tomasz Artymiuk (przewodniczący)

SSN Henryk Gradzik (sprawozdawca)

SSN Jerzy Grubba

Protokolant Katarzyna Wępa

przy udziale prokuratora Prokuratury Krajowej Grzegorza Krysmanna,
w sprawie S. S.

w przedmiocie orzeczenia o środku karnym określonym w art. 45 § 1 k.k.

po rozpoznaniu w Izbie Karnej na rozprawie

w dniu 31 października 2017 r.,

kasacji wniesionej przez Ministra Sprawiedliwości - Prokuratora Generalnego na
niekorzyść skazanego

od wyroku Sądu Okręgowego w Ś.

z dnia 9 czerwca 2016 r., sygn. akt IV Ka (...)

utrzymującego w mocy wyrok Sądu Rejonowego w Ś.

z dnia 2 marca 2016 r., sygn. akt VI K (...),

**uchyla zaskarżony wyrok w zakresie dotyczącym orzekania o
środku karnym określonym w art. 45 § 1 k.k. i przekazuje sprawę
Sądowi Okręgowemu w Ś. do ponownego rozpoznania w tym
przedmiocie w postępowaniu odwoławczym.**

UZASADNIENIE

W wyroku z dnia 2 marca 2016 r., sygn. VI K (...) Sąd Rejonowy w Ś. skazał S. S.:

1. za popełnienie w warunkach przestępstwa ciągłego, w okresie od lipca 2013 r. do 26 marca 2014 r. w Ś. dwunastu czynów zabronionych, polegających na udzielaniu konkretnym osobom substancji psychotropowych w postaci amfetaminy za ustalone kwoty pieniężne, tj. za przestępstwo zakwalifikowane z art. 59 ust. 1 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii w zw. z art. 12 k.k. – na karę 2 lat pozbawienia wolności;

2. za popełnienie w warunkach ciągu przestępstw, w okresie od września 2013 r. do marca 2014 r. w Ś. trzech czynów zabronionych, polegających na udzielaniu konkretnym osobom substancji psychotropowych w postaci amfetaminy i marihuany, tj. za ciąg przestępstw zakwalifikowanych z art. 58 ust. 1 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii w zw. z art. 91 § 1 k.k. – na karę 8 miesięcy pozbawienia wolności;

3. za popełnienie przestępstwa z art. 62 ust. 1 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii, polegającego na tym, że w dniu 26 marca 2014 r. w Ś., wbrew przepisom ustawy posiadał substancję psychotropową w postaci amfetaminy o łącznej wadze 4,97 grama – na karę 4 miesięcy pozbawienia wolności.

Na podstawie art. 91 § 2 k.k. Sąd Rejonowy orzekł wobec S. S. łączną karę 2 lat pozbawienia wolności, której wykonanie warunkowo zawiesił na 4 lata, oddając oskarżonego na okres próby pod dozór kuratora sądowego.

Na podstawie art. 33 § 2 k.k. wymierzono oskarżonemu karę grzywny w wysokości 100 stawek dziennych po 25 zł każda, zaliczono mu na poczet kary pozbawienia wolności okres zatrzymania i tymczasowego aresztowania oraz zasądzono koszty postępowania sądowego.

Wyrok ten, w części dotyczącej orzeczenia o karze, zaskarżył Prokurator Rejonowy w Ś. na niekorzyść S. S. Zarzucił w apelacji obrazę przepisu prawa karnego materialnego, mianowicie art. 45 § 1 k.k. przez jego niezastosowanie i nieorzeczenie wobec oskarżonego S. S. przepadku kwoty 9.360 zł, stanowiącej równowartość korzyści majątkowej, którą wymieniony osiągnął w związku z

popęlnieniem czynów opisanych w art. 59 ust. 1 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii, mimo obligatoryjnego charakteru środka karnego przewidzianego w powołanym przepisie. Wniósł o zmianę wyroku przez orzeczenie na podstawie art. 45 § 1 k.k. wobec S. S. przepadku kwoty 9.360 zł.

Po rozpoznaniu apelacji Sąd Okręgowy w Ś. wyrokiem z dnia 9 czerwca 2016r., sygn. IV Ka (...) utrzymał w mocy zaskarżony wyrok.

Minister Sprawiedliwości – Prokurator Generalny na podstawie art. 521 § 1 k.p.k. wniósł kasację od prawomocnego wyroku na niekorzyść oskarżonego w zakresie dotyczącym orzeczenia o środka karnym określonym w art. 45 § 1 k.k. Podniósł zarzut rażącego i mającego istotny wpływ na treść wyroku naruszenia przepisu prawa karnego materialnego, mianowicie art. 45 § 1 k.k., polegającego na błędnym uznaniu, że nie zachodziły warunki do orzeczenia przepadku równowartości korzyści majątkowej uzyskanej przez oskarżonego w związku z przypisanym mu przestępstwem z art. 59 ust. 1 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii w zw. z art. 12 k.k., przez wyrażenie błędnego poglądu, że orzeczenie przepadku korzyści majątkowej, bądź jej równowartości w stanie prawnym obowiązującym przed 1 lipca 2015 r. wymagało władania przez sprawcę w chwili orzekania równowartością takiej korzyści w postaci określonych składników majątkowych, co w konsekwencji skutkowało utrzymaniem w mocy wyroku Sądu pierwszej instancji, niezasadnie odstępującego od obligatoryjnego orzeczenia przewidzianego w tym przepisie środka karnego. W konkluzji skarżący wniósł o uchylenie wyroku w zaskarżonej części i przekazanie sprawy w tym zakresie do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w Ś. w postępowaniu odwoławczym.

Sąd Najwyższy zważył:

Zarzut kasacji jest zasadny. Wykładnia art. 45 § 1 k.k. prezentowana w niniejszej sprawie przez Sądy, które orzekały w obu instancjach, jest nietrafna. Zgodnie z brzmieniem tego przepisu, obowiązującym w czasie popełnienia przez oskarżonego przypisanych mu przestępstw, jeżeli sprawca osiągnął z popełnienia przestępstwa, chociażby pośrednio, korzyść majątkową niepodlegającą przepadkowi przedmiotów wymienionych w art. 44 § 1 lub 6 k.k., sąd orzeka przepadek takiej korzyści albo jej równowartości; przepadku nie orzeka się w

całości lub w części, jeżeli korzyść lub jej równowartość podlega zwrotowi pokrzywdzonemu lub innemu podmiotowi. Z ustaleń poczynionych w prawomocnym wyroku wynika, że S. S. osiągnął z popełnienia przestępstwa ciągłego zakwalifikowanego z art. 59 ust. 1 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii korzyść majątkową w łącznej kwocie 9.360 zł.

Odstępując od orzeczenia przepadku wymienionej kwoty Sąd Rejonowy uzasadnił swoje stanowisko tym, że w chwili orzekania oskarżony nie dysponował żadnymi konkretnymi wartościami mogącymi stanowić przedmiot przepadku. Uznał, że nie można sprowadzać tego środka karnego do „nałożenia na sprawcę obowiązku zapłacenia określonej sumy pieniężnej w oderwaniu od rzeczywistego majątku oskarżonego”. Sąd Okręgowy, rozpoznający apelację, podzielił ten pogląd, przy czym uzasadnił go szerzej. Zwrócił uwagę, że w brzmieniu obowiązującym do 1 lipca 2015 r., art. 45 k.k. w § 6 stanowił, iż „objęta przepadkiem korzyść majątkowa lub jej równowartość przechodzi na własność Skarbu Państwa z chwilą uprawomocnienia się wyroku...”. Wyprowadził stąd wniosek, że w ówczesnym stanie prawnym dopuszczalny był tylko przepadek korzyści w postaci przedmiotu w rozumieniu art. 115 § 9 k.k., realnie istniejącego w chwili orzekania o przepadku. Wywodził, że skoro zgodnie z art. 115 § 9 k.k. przedmiotem jest także pieniądź, to przejście prawa własności pieniędzy na rzecz Skarbu Państwa w myśl art. 45 § 6 k.k. w ówczesnym brzmieniu, nastąpić mogło tylko przez jego wydanie. Byłoby to możliwe wyłącznie wtedy, gdy sam sprawca miał owe pieniądze w swoim władaniu. Jeśli nie ustalono faktu władania przez sprawcę kwotą pieniężną odpowiadającą osiągniętej z przestępstwa korzyści, to przez orzeczenie przepadku w takiej sytuacji „Skarb Państwa stałby się podmiotem nieistniejącego prawa własności”. Sąd Okręgowy zastrzegł, że przytoczona interpretacja wynika przede wszystkim z treści § 6 art. 45 k.k. Natomiast po uchyleniu tego ostatniego przepisu ustawą z dnia 20 lutego 2015 r. o zmianie ustawy Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw, która weszła w życie z dniem 1 lipca 2015 r. (Dz. U. 2015.396), nie byłoby już, zdaniem Sądu odwoławczego, przesłanek prawych do odstąpienia od orzeczenia przepadku korzyści majątkowej nawet wtedy, gdy nie pozostaje ona w posiadaniu sprawcy.

Odnosząc się do motywacji Sądu Okręgowego należy zauważyć na wstępie, że argument odwołujący się do art. 45 § 6 k.k. w brzmieniu obowiązującym do 1 lipca 2015 r. jest zgoła nietrafny. Przepis ten, stwierdzający że objęta przypadkiem korzyść majątkowa lub jej równowartość przechodzi na własność Skarbu Państwa z chwilą uprawomocnienia się wyroku, nie został usunięty z porządku prawnego przez samo uchylenie art. 45 § 6 k.k. na mocy przywołanej wyżej ustawy. Z tym samym bowiem dniem, z mocy art. 4 pkt 76 tejże ustawy wprowadzono jego treść do art. 187 § 2 Kodeksu karnego wykonawczego. Zmiana ta była podyktowana względami systemowymi. Usytuowano ów przepis w akcie prawnym, w którym powinien być zamieszczony zgodnie z zasadami poprawnej legislacji, uwzględniającej, że zawarta w nim regulacja dotyczy w istocie postępowania karnego wykonawczego.

Sedno zagadnienia tkwi jednak w czym innym. Przepadek korzyści majątkowej albo jej równowartości osiągniętej z przestępstwa, chociażby pośrednio, nie był i nie jest wcale uwarunkowany tym, co Sądy obu instancji uznały za konieczne dla jego orzeczenia, czyli posiadaniem przez sprawcę materialnego substratu korzyści w postaci konkretnych składników majątkowych. Pogląd przeciwny, wypowiedziany przez oba Sądy, nie znajduje wsparcia w przepisach prawa materialnego regulujących instytucję przypadku (art. 44 -45 k.k.). Natomiast *ratio legis* art. 45 § 1 k.k. sprowadza się do tego, że sprawca powinien być pozbawiony korzyści majątkowej, którą osiągnął w rezultacie popełnienia przestępstwa. Zarówno wtedy, gdy pozostaje ona w jego dyspozycji w postaci konkretnych przedmiotów, w tym środków płatniczych, jak i wtedy, gdy w toku postępowania karnego nie ustalono, że sprawca posiada materialny substrat korzyści. Znaczenie ma to tylko, jaką korzyść sprawca efektywnie pozyskał, a nie to jak z nią postąpił, w szczególności czy włada nią w czasie orzekania przez sąd w procesie karnym. Gdyby przyjąć inaczej, a więc tak jak tę kwestię postrzegały Sądy orzekające w obu instancjach, wówczas unikaliby przypadku ci sprawcy przestępstwa, którzy ukryli lub skonsumowali osiągniętą korzyść majątkową, bądź nią rozporządzili. Oznaczałoby to nieuzasadnioną nierówność wobec prawa przy orzekaniu w przedmiocie odpowiedzialności karnej.

Prezentowana tu wykładnia art. 45 § 1 k.k. jest utrwalona w orzecznictwie Sądu Najwyższego i Sądów Apelacyjnych (post. SN z 26.08.2010, I KZP 12/10, OSNKW 2010/9/78, post. SN z 30.11.2011, I KZP 16/11, OSNKW 2011/12/107, wyrok SN z 24.08.2016, V KK 33/16, Lex nr 2107110, post. SA w Lublinie z 29.06.2005, II AKz 154/05, Lex nr 166732, wyrok SA w Katowicach z 26.04.2007, II AKa 64/07, Lex nr 327605, wyrok SA we Wrocławiu z 20.01.2015, II AKa 423/14, Lex nr 1659166).

W tym stanie rzeczy, wobec wykazanej wyżej zasadności zarzutu kasacji, Sąd Najwyższy w uwzględnieniu wniosku skarżącego, uchylił wyrok Sądu Okręgowego w zakresie dotyczącym orzekania o środku karnym określonym w art. 45 § 1 k.k. i przekazał sprawę do ponownego jej rozpoznania w tym przedmiocie w postępowaniu odwoławczym.

r.g.